

KATALOG STRAT WOJENNYCH

MUZEUM MIEJSKIE W TORUNIU / MUZEUM OKRĘGOWE W TORUNIU

EWA WITKOWSKA

Zabytki utracone w wyniku II wojny światowej przez Muzeum Okręgowe w Toruniu (do 1965 r. Muzeum Miejskie w Toruniu) zostały opracowane i zebrane w wydanej w 2019 r. publikacji „Straty wojenne Muzeum Okręgowego w Toruniu w świetle dokumentacji ikonograficznej i archiwalnej” pod redakcją Piotra Bireckiego i Iwony Markowskiej. Jest to owoc trzyletnich badań naukowych realizowanych przez toruńskie muzeum w ramach projektów „Straty wojenne Muzeum Okręgowego w Toruniu w świetle dokumentacji fotograficznej Kurta Grimma” (2017) oraz „Straty wojenne Muzeum Okręgowego w Toruniu w świetle dokumentacji ikonograficznej i archiwalnej” (2018–2019) dofinansowanych przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego z programu „Badanie polskich strat wojennych”¹. Lista strat wojennych Muzeum Okręgowego w Toruniu zamieszczona we wspomnianej publikacji zawiera obiekty znajdujące się przed wojną w zbiorach Muzeum Miejskiego w Toruniu oraz przechowywane tam zabytki będące własnością dawnego Archiwum Miejskiego.

Straty wojenne toruńskiego muzeum obejmują malarstwo, grafikę i rysunek, rzeźbę, rzemiosło oraz obiekty archeologiczne. Grabież dzieł sztuki i obiektów zabytkowych z Torunia nadzorował Adolf Schwammberger – nazista, członek NSDAP i zwierzchnik toruńskiego Wydziału Kultury, który podpisywał dokumenty i listy z wykazami obiektów przeznaczonych do wywozu w głąb III Rzeszy, m.in. do Marburga nad Lahną. Bliskim współpracownikiem Schwammbergera był fotoreporter Kurt Grimm, dokumentujący nie tylko zabytki miasta, wystawy organizowane przez Wydział Kultury oraz nazistowskie uroczystości, ale także obiekty ze zbiorów toruńskich. Fototeka Kurta Grimma, czyli szklane negatywy i pozytywy znajdujące się obecnie w Muzeum Okręgowym w Toruniu, Archiwum Państwowym w Toruniu, a także w Herder-Institut w Marburgu nad Lahną, jest dziś jednym z najcenniejszych źródeł do badań nad toruńskimi stratami wojennymi.

Szacowanie strat obiektów zabytkowych rozpoczęło się w Toruniu tuż po ustaniu działań wojennych, dzięki czemu część zbiorów odzyskano już w pierwszych latach powojennych. Do dziś jednak losy wielu dzieł sztuki i zabytków pozostają nieznane.

1 Patrz też I. Markowska, „Straty wojenne muzeum okręgowego w Toruniu w świetle dokumentacji ikonograficznej i archiwalnej” – kilka słów o założeniach i rezultatach projektu, *Cenne, bezcenne/utracone*, 2020, nr 1-2 (98-99), <http://cennebezczenne.pl/wp-content/uploads/2020/05/2020-1-2-MARKOWSKA.pdf> [dostęp 20.12.2020]

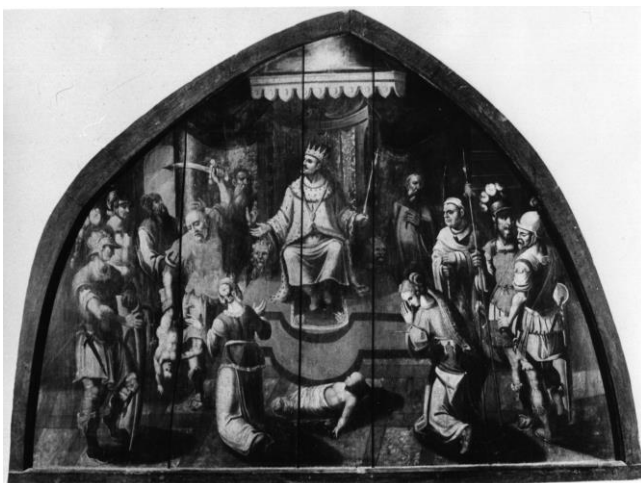
NN. Hermann Balk, pierwszy mistrz zakonu krzyżackiego w Prusach

Obraz olejny, 1731

Fundacja Jakuba Kazimierza Rubinkowskiego

Strata wojenna, okoliczności zaginięcia nieznane.

Karta nr: 64017

NN. Sąd Salomona

Obraz olejny na desce, XVI/XVII w.

Obraz zrabowany i wywieziony latem 1944 r. przez Niemców do Marburga nad rzeką Lahn, a stamtąd do Grassleben, dokumenty wywozu podpisał A. Schwammburger, naczelnik hitlerowskiego Wydziału Kultury w Toruniu.

Karta nr: 12570

NN. Portret syna Augusta II

XVIII w.

Strata wojenna, okoliczności zaginięcia nieznane.

Karta nr: 64024

NN. Chrystus Sędzia Świata

Obraz olejny na desce, 1506

Obraz zrabowany i wywieziony latem 1944 r. przez Niemców do Marburga nad rzeką Lahn, a stamtąd do Grassleben, dokumenty wywozu podpisał A. Schwammburger, naczelnik hitlerowskiego Wydziału Kultury w Toruniu.

Karta nr: 12572

Eduard Gärtner (1801–1877), *Widok Torunia od strony Wisły*

1874

Strata wojenna. W pierwszym powojennym inwentarzu fotografii ze zbiorów muzeum przechowywanym w Dziale Inwentaryzacji i Dokumentacji Muzealnej odnotowano zaginięcie obiektu.

Karta nr: 64025

Carl Alberti, *Przeprawa przez most na Wiśle*

Gwasz, 1790–1793. Pochodzi z albumu 13 gwaszy.

Strata wojenna, okoliczności zaginięcia nieznane.

Karta nr: 64027

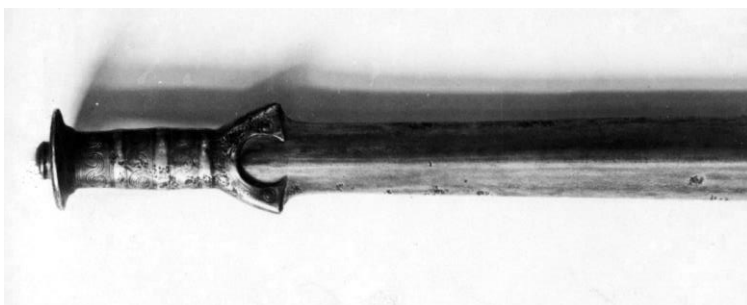
Georg Friedrich Steiner (1704–1766),

Oblężenie Torunia przez Szwedów w 1703 r.

Rysunek, 1740. Pochodzi z albumu 128 rysunków.

Strata wojenna, okoliczności zaginięcia nieznane.

Karta nr: 64244

Miecz z Konojadów

Oblężenie Torunia przez Szwedów w 1703 r.

Brąz. 1000-800 p.n.e., epoka brązu, IV okres epoki brązu.

Miejsce znalezienia: Konojady gmina Jabłonowo Pomorski.

Strata wojenna. W pierwszym powojennym inwentarzu fotografii figuruje wpis: obiekt zaginął.

Karta nr: 64093

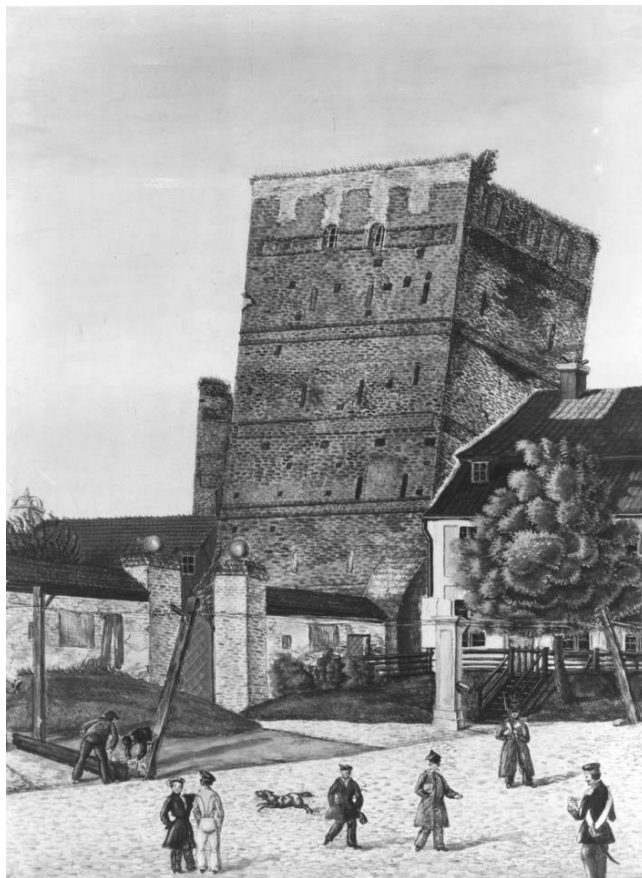

NN. Portret Mikołaja Kopernika

Grafika.

Strata wojenna, okoliczności zaginięcia nieznane.

Karta nr: 64041

Eduard Theodor Radtke. Krzywa wieża w Toruniu

Gwasz, 1847.

Strata wojenna, okoliczności zaginięcia nieznane.

Karta nr: 64101

Formy piernikowe przedstawiające: króla Władysława IV, pieczęć majestatyzną Władysława IV, królową Cecylię Renatę

Płaskorzeźba w drewnie, XVII w. (?).

Strata wojenna, okoliczności zaginięcia nieznane.

Kart7 nr: 64092, 64091, 64090

Drzwi ze sceną śmierci Marka Kurcjusza

Drzwi drewniane, płaskorzeźbione. 1640 (?)

Strata wojenna, okoliczności zaginięcia nieznane.

Karta nr: 64010

Bęben z herbami: Polski - Orłem i Litwy - Pogoni (bractwo czeladzi ciesielskiej)

2. poł. XVIII w.

Strata wojenna, okoliczności zaginięcia nieznane.

Karta nr: 64068

EWA WITKOWSKA

Historyczka sztuki, muzealniczka. Pracownik Wydziału Restytucji Dóbr Kultury w Departamencie Dziedzictwa Kulturowego za Granicą i Strat Wojennych w Ministerstwie Kultury i Dziedzictwa Narodowego.